

Bernard-Marie Koltès

NOC TUŻ PRZED LASAMI

*Te chwile, gdy pragniesz być absolutnie sam, bo masz pewność,
że będąc sam na sam ze sobą, potrafisz odkrywać prawdy
rzadkie, jedyne, wyjątkowe – a potem rozczarowanie,
gorycz, gdy się przekonujesz, że z tej uzyskanej wreszcie
samotności nic się nie rodzi, nic urodzić się nie mogło.*

Emil Cioran, Zły demiurg (Myśli uduszone)

Yves Ferry Noc nieprzerwana (fragmenty)

Poranek, na ulicy des Frères, na ulicy Juifs, na nabrzeżach, wszędzie w mieście można było przeczytać na wszystkich murach napisane wielkimi, czarnymi literami te słowa: „Carmen, kocham cię”. To robiło wrażenie.

Innym razem opowiedziałem mu historię przeczytaną w dzienniku *Le Monde*: pewien młody człowiek przerwał trwający właśnie spektakl w paryskim teatrze „Odeon”. Przeszedł przez widownię, wszedł na scenę i zaczął mówić: „Panie i panowie, kocham kobietę, a ona mnie już nie kocha. Jest tutaj (wskazał dziewczynę siedzącą na balkonie). Dlatego chciałbym, aby państwo wszyscy razem krzyknęli do niej teraz: »Marie, kochaj go, Marie, kochaj go«,».

Carmen, Marie, Mamma... „Nie znam jej prawdziwego imienia, bo to, które mi podała, nie było prawdziwe; tak więc nie powiem także, jaka ona jest...”. Jak gdyby imiona, słowa determinowały rzeczywistość stworzeń... Wszystkie osoby Koltès'a mają imiona albo przynajmniej jakąś cechę (klient, diler, strażnik, inspektor, mięśniak itd.). Jedynym, któremu brak czegokolwiek, co by go definiowało, jest nieznajomy z *Nocy przed lasami*.

Nie wiem, czy Koltès doceniłby tak pospieszną publikację jego pierwszych sztuk. On sam stwierdził, że jego twórczość rozpoczęła się wraz z powieścią i z *Nocą tuż przed lasami*.

Często opowiadałem, jak rozpoczęliśmy tę *Noc*. Wiedział, o czym będzie pisał. Lecz forma narodziła się z pomysłu, by zrobić coś razem, we dwóch. Mam jeszcze pocztówkę, na której opisywał mi rozpoczętą pracę. Jednym z tych ruchów, które zdarzają mi się

coraz rzadziej, rozlałem na nią kawę. Można tam jeszcze przeczytać kilka słów: „...piszę to specjalnie dla ciebie, to nie przypomina nic z tych rzeczy, które można by nazwać moimi naturalnymi skłonnościami...”. Czy w prezencie, jaki mi zrobił, chciał sam siebie wykluczyć? I w ten sposób podarować mi to, co chciał, bym wyraził samym sobą? Przecież nie miałem w sobie nic z tego człowieka prowadzącego monolog w deszczu...

W Awignonie, dziś już nieżyjący Alain Jeannenot rozwieszał afisze *Nocy* (wykonane przez François Koltès'a) w miejscach nienarażonych na zdarcie. A widowie powoli napływali. Nie było prasy, z wyjątkiem Bernarda Lerranta. Wiem, że raczej nie byłem nadzwyczajny w tym, co robiłem. Siedziałem przy stole i rzucałem słowa w stronę światła wydobywającego się z jedyne go reflektora, ustawionego na statywie dokładnie naprzeciw mnie. Właśnie do tego światła zwracałem się, oślepiony. Bernard słuchał, odbierał osobiście tekst, który napisał dla kogoś innego. Ale do kogo mówi postać z *Nocy*? To pytanie dotyczy być może teatru samego w sobie. Nasze słowa jakby krążą jeszcze teraz w przestrzeni, niesione przez jakąś sondę na skraj galaktyki i nigdy nie dowiemy się, czy zostaną usłyszone, a dwa kroki od nas, po drugiej stronie światła sceny, czasem tylko jeden oddech pozwala nam uwierzyć, że nie były one wypowiedziane w pustkę. Ta krucha nadzieja podtrzymuje nas, pozwala iść naprzód, i nawet nie mając już złudzeń, mówilibyśmy nadal, gdyż nieznajomy, jak magnes, wyciąga nasze słowa z wielkiej ciszy, w której oddajemy się snom. Kto mówi? I do kogo? W przypadku tekstu *Nocy tuż przed lasami* problem adresata jest szczególnie trudny do rozstrzygnięcia. Rozwiązanie Bernarda, by mówić do źródła jednego, jedyne go światła, było proste. Lecz zmuszało ono, by kierować

słowa do kogoś fikcyjnego, wyobrazonego, kogoś, kogo istnienia się spodziewamy lub pożądamy. Teatr pozwala uwierzyć, że ta druga osoba być może jest tutaj. Choć to nie takie proste ani takie pewne, bo może nie ma tu nikogo...

W tamtym czasie styl pisania Koltèsa wydawał się ciężki, jego monologi długie, mało kto je rozumiał, wydawcy, nietykalni pismacy i cała ta kompania... („Ale ten tekst, panie Bernardzie, że też nie napisał go pan na dwa głosy?”). Lecz pamiętam także inną reakcję: położyłem tekst Bernarda przed drzwiami Rogera Blina, którego adres podała mi Moni, przy ulicy Saint-Honoré. Nazajutrz, jak tylko przeczytał tekst, był już u nas, przybył do centrum kulturalnego na Censier, by obejrzeć przedstawienie *Nocy*, na które go zaprosiłem. Stwierdził, że to, co się tam działo, było „nadzwyczajne”. Frazy Koltèsa emanowały własnym pięknem, tokiem i mądrością, lecz tak naprawdę to głównie w serca młodych zakochanych ludzi wbijał się nóż tego, co wykrzyczane, tego, co drga, sprawia ból i wzrusza, jak w pewnych chwilach niespodziewanych emocji, gdy spływają na nas starożytne błogosławieństwa. Jak kamienie niewątpliwego nieszczęścia, wielkie teksty wchodzą w zupełnie nieoczekiwane związki z czasem. „Moje miejsce jest zarezerwowane na ławach uniwersyteckich” – mówi Zucco do starego człowieka. Koltès wie, że jego niedokończone dzieło będzie tematem wielu książek. Różnego rodzaju. I tym lepiej.

Koltès w pewnym momencie przestał eksponować piękno języka, a poprzez ten język jakoś teatru możliwego. To działo się dużo wcześniej. Trzeba było się udać do przerażającego miejsca, gdzie słów jeszcze nie ma, do postawy jeszcze przed gestem, do zaangażowania jeszcze przed pisaniem. Wydarzenia, akcja, sceny, to, co się dzieje, wszystkie one służą jedynie temu, by zadziwić i olśnić podczas podróży, która zdąża – jak to ująć? – z jednego miejsca cieni do innego miejsca cieni, mając nadzieję na dokonanie wstrząsu w życiu gdzieś pomiędzy, zostawienie jakiegoś śladu – stworzenie, nawet efemeryczne, odrobiny sensu, który doda pracy trochę godności. Iluzja. Taka, która potrafi przetrwać...

Yves Ferry – aktor, przyjaciel Koltèsa.
Jako pierwszy zagrał *Nieznajomego z Nocy tuż przed lasami*

Tłumaczenie Nika Iniewicz

Bernard-Marie Koltès

Pisarz, dramaturg, reżyser francuski. Urodził się w 1948 roku w Metz. Był uczniem kolegium jezuickiego Saint Clément. Już jako nastoletni chłopiec miał za sobą próby dramatopisarskie, które zarzucił na kilka następnych lat. Krótko studiował dziennikarstwo. Odbył kilka dłuższych podróży po najodleglejszych zakątkach Kanady i USA, a także po Afryce, którą nazywał swoim największym natchnieniem. Po powrocie do Francji wstąpił do sekcji reżyserii w Centre Dramatique de l'Est. Kilka miesięcy później założył własny zespół Le Théâtre du Quai, dla którego napisał i wyreżyserował sztuki: *Les Amertumes* (1970), *La marche*, wg *Pieśni nad Pieśniami* (1970) oraz *Le procès-èivre*, wg *Zbrodni i kary* Dostojewskiego (1971). W tym okresie pisał także dla radia.

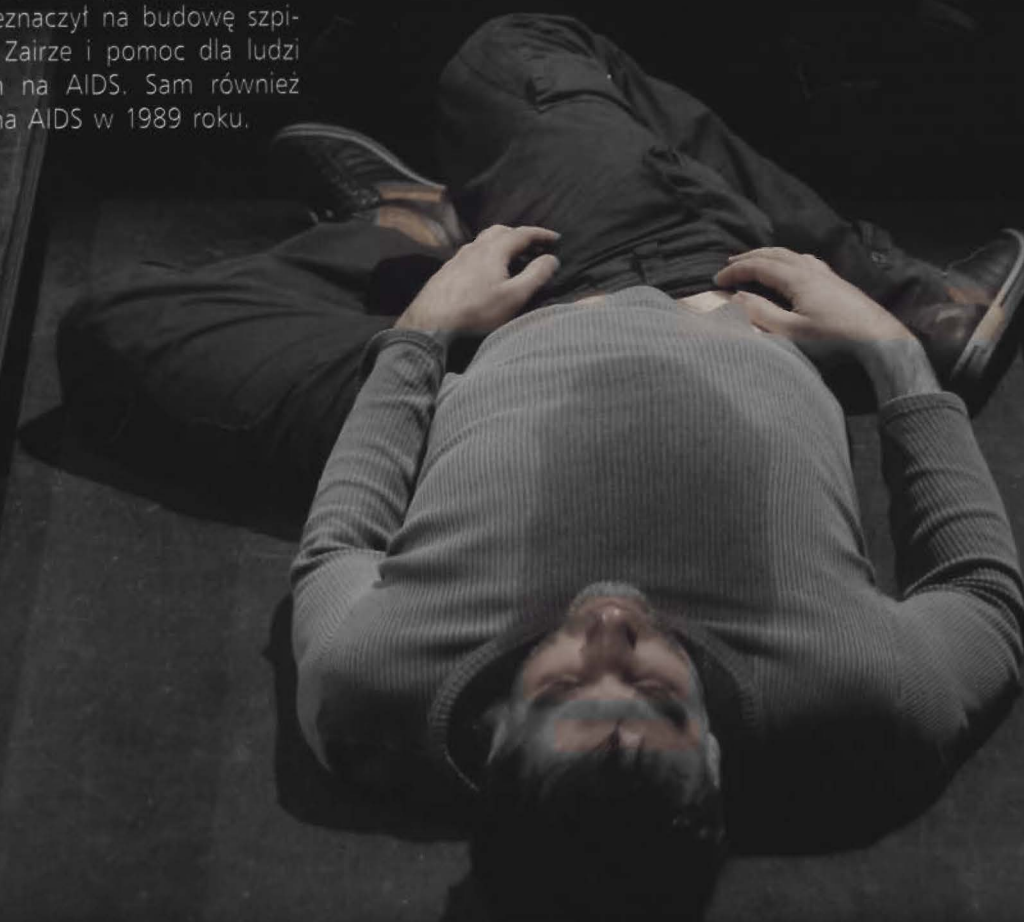
W 1972 roku napisał sztukę *L'Heritage*, a w 1976 – *Noc tuż przed lasami* (*La Nuit juste avant les forêts*), która została zaprezentowana w 1977 roku na Festiwalu Off w Avignonie. Sztuka ta wzbudziła zarówno zachwyty części krytyki oraz widzów, jak i burzliwy sprzeciw konserwatywnej, mieszczańskiej publiczności paryskiej.

W 1979 roku powstała *Walka czarnucha z psami*, a w 1985 – *Quai Ouest*. Oba teksty zainspirowane zostały obserwacją życia ludności afrykańskiej, w której świat brutalnie wkracza kultura europejska. Kolejne sztuki Koltèsa to: *Samotność pól bawełnianych* (*Dans la solitude des champs de coton*) (1985), *Tabataba* (1986) *Retour au désert* (1988). Psychopatyczny morderca Roberto Succo stał się prototypem bohatera ostatniego utworu pisarza *Roberto Zucco* (1988), wystawionego po śmierci autora przez Petera Steina. Dramat ten doczekał się następnie ogromnej ilości realizacji na całym świecie.

Od 1979 aż do śmierci trwała znajomość Koltèsa z Patricem Chéreau, reżyserem teatralnym i filmowym, znanym, m.in. z obrazów takich jak: *Królowa Margot*, *Intymność*, *Jego brat*. Chéreau zrealizował też większość dramatów Koltèsa: *Walka czarnucha z psami* (1983), *Quai Ouest* (1986), *Samotność pól bawełnianych* (1987), *Retour au désert* (1988). Współpraca ta przyniosła pisarzowi międzynarodową sławę. Koltès grany jest dziś na całym świecie, a jego teksty stanowią ważny punkt odniesienia dla współczesnej europejskiej dramaturgii. W jego tekstach widoczne są wpływy twórców dramatu absurdu, a szczególnie Jeana Geneta i Samuela Becketta. Wspólne są przede wszystkim najważniejsze tematy – obcości i osamotnienia człowieka w świecie. Koltèsa fascynował również dramat antyczny, bliska była mu tragiczna wizja ludzkiej egzystencji. Krzysztof Warlikowski nazwał go słusznie „tragikiem współczesności”.

W monologu *Noc tuż przed lasami* skupiają się, jak w soczewce, główne motywy i wątki zarówno wcześniejszej, jak i późniejszej twórczości pisarza. Jest to jednocześnie najbardziej osobisty i najbardziej poetycki jego tekst, z najsilniejszym kontekstem autobiograficznym. Koltès przez całe życie wstydził się swojego drobnomieszczańskiego pochodzenia, stąd pojawia się tu bardzo dla niego istotny problem wykluczenia i próby przekroczenia własnej kondycji. Obcość i inność odczuwał także jako homoseksualista w heteroseksualnym świecie. Obcym czuł się również w swojej ojczyźnie – w wywiadach często mówił, że nienawidzi Francuzów z ich mieszczańskimi poglądami i brakiem szacunku dla mniejszości narodowych. Dlatego też wielokrotnie uciekał z Francji.

Ale pomimo, że jego życie było przepełnione niepokojem i buntem wobec zastanej rzeczywistości, znajomi zapamiętali go jako uśmiechniętego, a przede wszystkim pełnego szacunku dla innych człowieka. Pieniądze, które zarobił przeznaczył na budowę szpitala w Zairze i pomoc dla ludzi chorych na AIDS. Sam również zmarł na AIDS w 1989 roku.

Bernard-Marie Koltès

NOC TUŻ PRZED LASAMI

(La Nuit juste avant les forêts)

PRZEKŁAD **Marian Mahor**

REŻYSERIA **Daria Woszek**

WYSTĘPUJE **Radosław Krzyżowski**

DRAMATURGIA **Małgorzata Lech**

SCENOGRAFIA **Joanna Piestrzyńska**

MUZYKA **Michał Dymny, Piotr Żyła**

REŻYSERIA ŚWIATŁA **Michał Sosna**

REALIZACJA ŚWIATŁA **Jarosław Prusicki, Łukasz Wojtas**

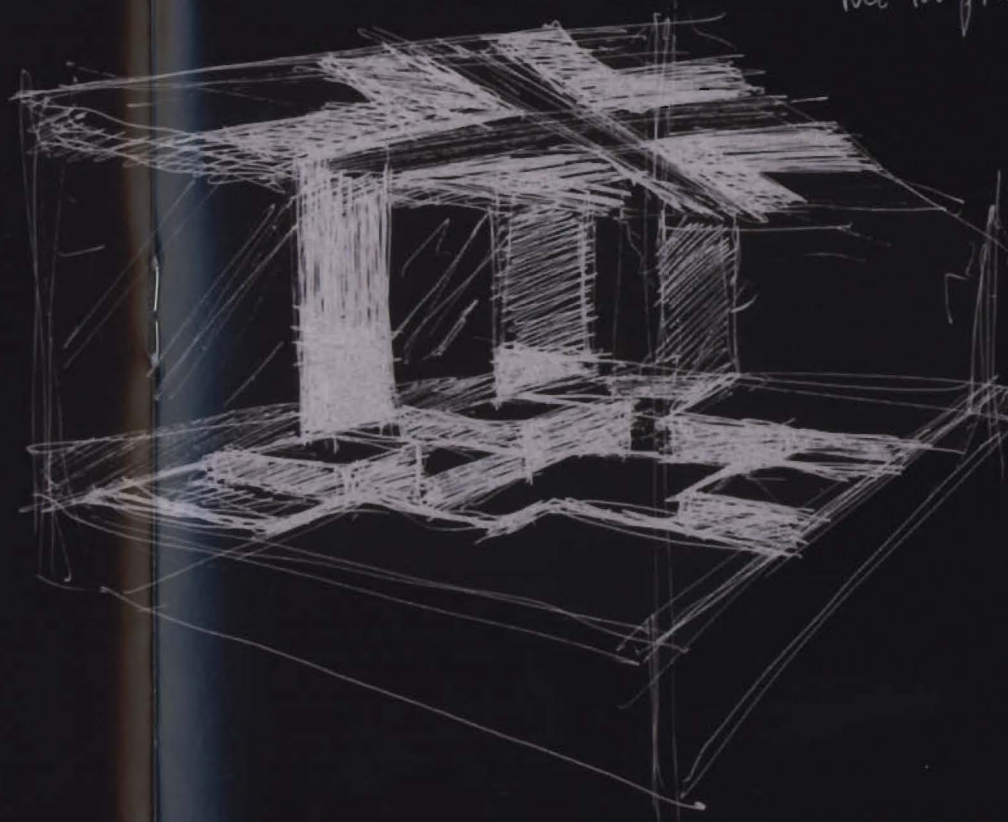
REALIZACJA DŹWIĘKU **Daniel Seidler, Włodzimierz Wielgos**

INSPICJENT **Agata Schweiger**

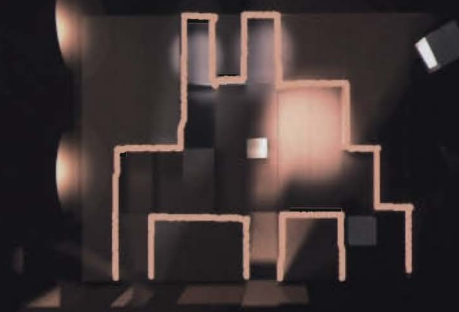
PREMIERA 15 stycznia 2010 – SCENA MINIATURA

Licencja na wystawienie utworu została wydana przez Stowarzyszenie Autorów ZAIKS

Spektakl powstał we współpracy z Fundacją Turbina

Ma tu przed lasami

TWÓRCY SPEKTAKLU

REŻYSERIA

Daria Woszek

Absolwentka teatrologii UJ, obecnie studentka Wydziału Radia i Telewizji Uniwersytetu Śląskiego. Zadebiutowała w 2007 roku, reżyserując dramat Pauli Vogel *Desdemona. Sztuka o chustce do nosa* w krakowskiej Łażni Nowej. Jest również autorką filmów krótkometrażowych, m.in. *O Nowej to Hucie legenda* (Dyplom honorowy na Nowohuckim Festiwalu Filmowym, 2009), *Melancholia*, *Spowiedź*. Interesuje się pograniczami sztuki, teatru i filmu.

WYSTĘPUJE

Radosław Krzyżowski

Aktor Teatru im. Juliusza Słowackiego w Krakowie. W 2001 roku otrzymał prestiżową nagrodę teatralną Ludwika dla najlepszego aktora za rolę Hamleta w głośnym spektaklu Krzysztofa Jasińskiego w Teatrze STU. Stworzył wiele kreacji scenicznych, m.in. Rogożyna w *Idiocie*, w reż. Barbary Sass (Teatr im. Juliusza Słowackiego, 2002), Czeladnika w *Szewcach*, w reż. Jerzego Jarockiego (Narodowy Stary Teatr, 2002), Stawrogina w *Biesach*, w reż. Krzysztofa Jasińskiego (Teatr STU, 2007). Zagrał także w filmach (m.in. *Duże zwierzę*, reż. Jerzy Stuhr, 2000; *Wichry Kołomy*, reż. Marleen Gorris, 2009). Widzom telewizyjnym znany jest jako doktor Sambor z serialu *Na dobre i na złe*. Obecnie można go zobaczyć na scenie Teatru im. Juliusza Słowackiego w spektaklach: *Bliżej*, *Ożenek*, *Beatrix Cenci*, *Łucja szalona*.

DRAMATURGIA

Małgorzata Lech

Absolwentka teatrologii UJ. W latach 2008-2009 pracowała w Teatrze STU w Krakowie. Asystent reżysera Agaty Dudy-Gracz przy realizacji spektaklu *Romeo i Julia* (2008). Publikowała m.in. w *Ruchu Literackim* i *Dzienniku*. Autorka artykułów o twórczości norweskiego dramaturga Jona Fosse, a także Henryka Ibsena i Stanisława Wyspiańskiego. Uczestniczka pierwszej edycji Forum Dramaturgicznego w Warszawie. Zajmuje się zagadnieniem intymności i intymizacji w dramacie i teatrze.

SCENOGRAFIA

Joanna Piestrzyńska

Absolwentka teatrologii UJ. Od 2006 roku studiuje Scenografię na Uniwersytecie Sztuk Stosowanych w Wiedniu, szkoląc się pod okiem najwybitniejszych przedstawicieli europejskich środowisk teatralnych i filmowych. Debiutowała w 2004 roku w Narodowym Starym Teatrze w Krakowie scenografią do sztuki Pawła Sali *Gang Bang* (reż. Krzysztof Jaworski). W jej dorobku można znaleźć zarówno projekty scenograficzne do spektakli teatralnych jak i produkcji filmowych (polskich, austriackich i francuskich). Ma również na koncie autorski film krótkometrażowy *At The Hawks Well* wg W. B. Yeatsa stworzony przy użyciu techniki 3D. Pasjonuje się geometrią, semiotyką przestrzeni, projektowaniem i wizualizacją 3D oraz filozofią wschodu.

MUZYKA Michał Dymny

Absolwent krakowskiej Szkoły Muzycznej I stopnia w klasie fortepianu. Uczył się także gry na perkusji, która stała się jego przedmiotem głównym w Szkole II stopnia. W 2001 roku założył zespół Umiak, z którym zagrał wiele koncertów w latach 2001-2003. Wtedy zadebiutował też jako kompozytor. Prowadził także audycję muzyczną w krakowskim Radio Rak. Jest muzykiem improwizatorem, aktualnie koncentruje swoje działania wokół gitary elektrycznej. Współuczestniczy w zdarzeniach organizowanych przez krakowski kolektyw Improvising Artists, a także w projektach o nazwie „Entropy” oraz „Process – Laboratory of Intuition”. Współpracował m.in. z muzykami: Mateuszem Barskim, Michałem Bromboszczem, Tomkiem Chołoniewskim, Dórá Attilá, Rafałem Drewnianym, Hansem van Eckiem, Emiterem, Hansem van Koolwijkiem, Olkiem Lebiędowiczem, Marzeną Lis, Rafałem Mazurem, Tomkiem Nazarewiczem, Giladem Rothem. W 2006 roku brał udział w krakowskich festiwalach: Audio Art, Unsound, PAFME Festival, Paprika Jam. Studiuje filmoznawstwo na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie.

Piotr Żyła

Studiował filozofię na UJ, redaktor naczelny Radia ART, prezes zarządu fundacji Radia ART, producent, sound designer, muzyk improwizator, realizator dźwięku. Ukończył kurs realizacji dźwięku prowadzony przez Tomasza Lidę (2006), następnie przez dwa lata był jego asystentem. Współorganizator 16 edycji Otwartych Sesji Muzyki Swobodnie Improwizowanej – Open Session. W solowych poszukiwaniach eksploruje rejony współczesnej elektroakustyki – zarówno komponowanej, jak i improwizowanej. Współpracował z takimi muzykami jak: Herman Müntzing, Ray Dickaty, Martin Küchen, Noël Akchoté, Keir Neuringer.

REŻYSERIA ŚWIATŁA, FOTOGRAFIE
Michał Sosna

Ukończył realizację obrazu filmowego, telewizyjnego i fotografię na Wydziale Radia i Telewizji im. Krzysztofa Kieślowskiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Realizuje projekty filmowe oraz fotograficzne. Interesuje go dewaluacja i równość wszelkich symboli i wartości we współczesnych mediach.

Opracowanie tekstów Małgorzata Lech
Fotografie Michał Sosna

Teatr im. Juliusza Słowackiego w Krakowie
pl. Św. Ducha 1, 31-023 Kraków, tel. 12 424 45 00, fax 12 424 45 06
www.slowacki.krakow.pl

Krzysztof Orzechowski Dyrektor Naczelny i Artystyczny
Ewa Szafran Zastępca Dyrektora

Anna Burzyńska
Kierownik Literacki

Halina Jarczyk
Kierownik Muzyczny

Ewa Ziencikiewicz
Asystent Dyrektora

Lucyna Marchewczyk
Kierownik Koordynacji Pracy Artystycznej

Diana Poskuta-Włodek
Kierownik Archiwum Artystycznego

Krzysztof Dubiel
Kierownik Działu Marketingu

Piotr Gołębiowski
Kierownik Działu Technicznego ds. Produkcji

Grzegorz Gurda
Kierownik Działu Technicznego ds. Eksploatacji

Jacek Repetowski
Brygadier sceny

Jerzy Gabryel
Kierownik pracowni rekwizytorskiej

Michał Bystrzycki
Kierownik pracowni elektrycznej

Rafał Drewniany
Kierownik pracowni akustycznej

Bożena Gawel
Kierownik pracowni perukarskiej

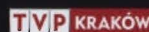
Grażyna Cichy
Kierownik pracowni krawieckiej damskiej

Stanisława Baran
Kierownik pracowni krawieckiej męskiej

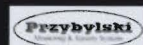

Teatr im. Juliusza Słowackiego w Krakowie
jest instytucją kultury
Województwa Małopolskiego

PATRONI MEDIALNI:

PRZYJACIELE TEATRU:

Teatr jest członkiem
Związku Pracodawców
UNIA POLSKICH TEATRÓW

Dyrekcja Teatru dziękuje
Społecznemu Komitetowi Odnowy
Zabytków Krakowa za pomoc
w finansowaniu prac konserwatorskich

TEATR im. Juliusza Słowackiego w Krakowie

Biuro Informacji i Rezerwacji Biletów

tel. 12 424 45 25, 12 422 40 22, poniedziałek – piątek w godz. 9.00 – 17.00

bilet@słowacki.krakow.pl

Kasa Biletowa

pl. Św. Ducha 1, tel. 012 424 45 26

poniedziałek: 10.00 – 14.00, 14.30 – 18.00, wtorek – sobota: 9.00 – 14.00, 14.30 – 19.00

niedziela (jeśli jest grany spektakl) 15.00 – 19.00

www.słowacki.krakow.pl

SEZON 2009 / 2010